

УДК 340.151

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.55>

А. І. Дерев'янку

доктор філософії,

Міжрегіональна академія управління персоналом

ГЕНЕЗИС ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ПЕРІОДУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

У статті проаналізовано генезис державної міграційної політики зарубіжних країн періоду Середньовіччя. Простежено за наслідками «великого переселення народів», які сформували політичну карту Середньовічної Європи. Констатовано, що військові конфлікти, епідемії хвороби, не завадили зростанню кількості населення Європи, що вплинуло на внутрішньо-міграційні процеси, наслідком яких стало утворення міст.

Стверджується, що саме завдяки внутрішньо-міграційним процесам у Європі від села до міста стало можливим зародження та розвиток останніх, а формування і утвердження магдебурзького права, де закріплювався статус міщанина, його правомочності та можливість звільнення від феодальних пут, усіляко стимулювали такі міграційні процеси, з часом перетворивши міщан на основну силу революційних процесів, які сформують європейські держави Нового часу. Виокремлено релігійний фактор, який вплинув на міграційну політику держав.

Зроблено висновок, що в період розвиненого Середньовіччя міграційні процеси характеризувалися двома чинниками, які виникли внаслідок формування цілісної державної політики. Перша полягала у наділенні міст спеціальним правовим статусом, який включав право на самоврядування, та стимулюванні міграції селян до міст, шляхом надання їм звільнення від феодальних повинностей, можливостей для початку торговельної справи, шляхом встановлення чітких податків, зборів, митних платежів тощо та доступу до управління містом. Означені дії державної влади заклали підвалини для стрімкого розвитку великих європейських містечок, що стали релігійними, торговельними, культурними центрами, а також формування нової правової системи міського права, яка отримала назву «магдебурзьке право». Друга – це релігійний фактор, який посилювався в Європі разом із апогеєм зміцнення католицької церкви та бажанням повернути військовим шляхом місто Єрусалим. З цією метою державною та церковною владою була відпрацьована спільна концепція хрестових походів, у процесі яких відбувалися і переміщення населення. Однак, їх успіх мав тимчасовий характер, натомість потягнув за собою інші наслідки – релігійні конфлікти через мусульманізацію Європи. Османською імперією, яка на завойованих територіях встановлювала власну адміністрацію, сприяла міграції населення із Азії до Європи.

Ключові слова: міграція, міграційне право, історія права, державна політика, міграційна політика, Середньовіччя, магдебурзьке право.

Постановка проблеми. Формування ефективної державної міграційної політики нині має важливе значення, адже Україна нині переживає найбільшу в своїй історії демографічну кризу, спричинену військовою агресією північного сусіда. Вона має складатися із комплексного підходу, який включає підтримку внутрішньо переміщених осіб, повернення мігрантів, залучення міжнародної допомоги та співпраці, стратегічне планування та аналіз

демографічних трендів, а також вивчення зарубіжного досвіду, в тому числі в історичній ретроспективі.

Аналіз досліджень та публікацій.

Вплив міграційних процесів на утворення державності досліджували значна кількість вчених, серед яких Л. М. Бостан, С. К. Бостан, Д. В. Велігодський, О. А. Гавриленко, О. О. Тимощук, О. В. Тимощук, Б. Й. Тищик, С. Я. Ольговський, І. Б. Усенко, О. Н. Ярмиш та інші, однак умови сучасної

дійсності надають означеному питанню особливої актуальності.

Мета статті. Відтак, маємо на меті проаналізувати генезис державної міграційної політики зарубіжних країн періоду Середньовіччя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Період Середніх віків або епоха феодалізму, яка настала після падіння рабовласницької Західної Римської імперії, характеризувалася появою нових держав на політичній карті світу, де міграційна політика стала частиною державних програм, які мали різні прояви. Раннє Середньовіччя розпочалося в розпал епохи «великого переселення народів», яку вчені розглядають як складову частину глобальних міграційних процесів, що охопили майже 800 років. Головною причиною цих подій, на думку дослідників, стали кліматичні умови – загальне похолодання на європейському континенті. Відтак, племена франків, готів, алеманів, аланів, гунів, слов'ян, паннонських аварів, булгар, фіно-угорців, мадьяр, вікінгів та інші зрушили із осілих місць у пошуках кращих поселень.

Вчені виокремлюють дві хвилі міграції. Перша тривала із IV по VI ст. Вона позначилася вторгненням вестготів в Італію та підкоренням Риму у 476 р. [1, с. 51]. Своєю чергою франки, підкоривши західно-германські племена, утворили в Західній Європі Франкське королівство. Бургунди оселилися в північно-західній Італії, Швейцарії та східній Франції [2, с. 127]. Англи і сакси в V столітті підкорили бритів та кельтів – корінне населення Британії [3].

Друга хвиля міграції проходила в проміжку між VI–VIII ст. Саме тоді слов'янські племена заселили більшу частину центральної Європи та просунулися далі в її південну та східну частини [4, с. 530–537]. Франки остаточно підкорили лангобардів, баварів та заволоділи усією Італією. Хорвати оселилися в сучасній Хорватії та Західній Боснії, привівши з собою сербів, які осіли в південно-західній Сербії [5, с. 22–40]. Території південної та центральної Албанії були захоплені та заселені болгарами. Відтак, етнічний склад Європи зазнав значних змін [6, с. 31].

Паралельно відбувалася і міграція арабських племен на Аравійському півострові. У 620-х роках, після появи релігії ісламу, яку заснував пророк Мухаммед, арабські племена об'єдналися під однією духовною та політичною ідеєю, що дала поштовх до активної експансії. Спочатку араби швидко завоювали території від Месопотамії до Персії та від Сирії до Єгипту. Після смерті Мухаммеда, халіфи, які були його наступниками, продовжили завоюницьку міграційну політику. Омейядський халіфат (661–750 рр.) розширив свої кордони до Піренейського півострова на заході та на сході до провінції Сінду в Індії. Халіфат був теократичною державою, де влада халіфа була абсолютною і обґрунтовувалася релігійними приписами [7, с. 73–100]. Вплив халіфату не обмежувався тільки політичним контролем, але й сприяв розповсюдженню ісламу, мусульманського права, арабської мови, культури та науки. Завоювання Арабського халіфату значно вплинули на історичний розвиток не тільки Близького Сходу, але і Європи, Африки та Азії, змінюючи демографічний, культурний, релігійний, правовий ландшафт цих регіонів.

Арабські війська також намагалися вторгнутися в південно-східну Європу через Малу Азію наприкінці VII та на початку VIII століть, але під час облоги Константинополя у 717–718 рр. зазнали поразки. У той же час маври (які склалися з арабів і берберів) вторглися в Європу через Гібралтар, відвоювавши Іспанію у Вестготського королівства в 711 році, а в наступні роки завоювали більшу частину Сицилії [8, с. 98–140]. Протистояння двох релігійних світів на наступне тисячоліття розмежує кордони між християнським та мусульманським світом.

Угорське завоювання Карпатського басейну в кінці IX ст. та експансія вікінгів є останніми міграційними рухами цього періоду. Останні, зокрема, здійснювали морські походи, які спочатку були розбійницькими нападами, але згодом переросли в колонізаційні місії по всьому узбережжю Європи, в тому числі в Англії, Ірландії, Франції, а також на берегах річок, дійшовши до Києва. Нормани також відіграли ключову роль в освоєнні Атлан-

тичних островів. У кінці IX ст. вони заселили Ісландію, а в кінці X ст. – Гренландію [9, с. 111–112]. Поселення засновувалися на неосвоєних землях і стали важливими відправними пунктами для подальших експедицій. Одним з найвідоміших досягнень норманів стало прибуття до Північної Америки [10]. Ця подорож описана в давньоскандинавських сагах, де Лейф Еріксон, відомий як син Еріка Рудого, в XI ст. доплив до берегів сучасної Канади, де заснував кілька поселень, найвідомішим з яких стала Л'Анс-о-Медоуз на території провінції Ньюфаундленд і Лабрадор. Такі поселення стали першими відомими європейськими колоніями в Америці, що датуються на кілька століть раніше до експедиції Колумба. Проте, виявивши, що нові землі були бідні на ресурси, які могли б бути вигідні для торгівлі або грабежу, супротив місцевого населення, вікінги, врешті-решт, залишили ці території.

Таким чином, у ході «великого переселення народів», яке відбувалося, здебільшого, шляхом завоювання чи експансії сильнішими племенами, до кінця X століття остаточно сформувалася політична карта Середньовічної Європи, яка мала сформовані держави, їх кордони, апарат управління, який здійснював власну внутрішню та зовнішню політику.

Початок Високого Середньовіччя позначився розпадом Франкської імперії та утворенням на її основі окремих країн, таких як Німеччина, Франція, держави Італії [11, с. 71]. Важливим також стало норманське завоювання герцогом Вільгельмом території Англії у 1066 р., яке позначилося зміною її внутрішньо-політичної складової та вплинуло на зовнішньо-політичні відносини країн Європи [11, с. 242–243]. Разом із Вільгельмом завойовником до Англії прибула не лише значна частина військової знаті, але й норманське та французьке дворянство. Землі та замки переможеної англосаксонської знаті конфіскувалися і передавалися норманським баронам та рицарям. Останні також обіймали вищі державні та церковні посади. Таким чином, частина дворянського, нормансько-французького населення переселилася до Англії, отримуючи землі, привілеї, новий політичний

статус, як військові трофеї. Означені історичні події стануть наріжним каменем у майбутніх претензіях правителів Англії на французьку корону, що породить столітню війну між державами.

Відтак, початок Високого Середньовіччя зберігав попередні тенденції, де міграційні процеси здійснювалися шляхом завоювання нових територій, підкорення слабших державних утворень. Не зважаючи на військові конфлікти, епідемії хвороб, кількість населення Європи збільшувалася, що вплинуло на внутрішньо-міграційні процеси, наслідком яких стало утворення міст.

Появу міських поселень в Європі на початку XI ст. вчені пов'язують, насамперед, з комерційною, внутрішньою міграцією та розвитком торгівлі. Спочатку вона мала стихійний характер, де селяни, ремісники, прагнучи покращити своє матеріальне становище, починали вести торгівлю вздовж важливих транспортних шляхів, річкових чи морських портів, утворюючи там невеличкі поселення, які з часом перетворилися на міста.

Із розвитком міст у XI–XII ст. населення, яке емігрувало до міста, отримало назву – «burgenses», буржуазія (міщани) та почало відокремлюватися як нова соціальна верства з власним правовим статусом [12]. На початку цього періоду міщани не мали багато відмінностей у правах від інших феодално-залежних груп населення, але з часом, особливо у Франції, вони активно змагалися за свої права на автономію і самоврядування, намагаючись звільнитися від підвладності місцевих феодалів. Королі, у свою чергу, часто підтримували міщан у таких прагненнях, вбачаючи в них потенційних союзників у боротьбі проти феодалної анархії та децентралізації. Підтримка міщанства дозволяла королям зміцнювати свою владу і контроль над територіями, розширювати вплив центральної влади і обмежувати владу місцевих феодалів. Така політика, на той час, була дуже витребуваною, адже феодална Франція переживала період роздробленості, де влада короля обмежувалася лише його доменом. Відтак, державна влада усіяко підтримувала міграційних рух селянства до міста,

не перешкоджаючи йому та даруючи жителям міста відповідні хартії, де визначався правовий статус міщан. Відповідний процес мав значний вплив на розвиток європейського суспільства, адже міщанство почало підпорядковуватися безпосередньо королю, замість місцевих сеньйорів. Така політика була вигідна не лише королівській владі, а, звісно, корисною і для розвитку міст, які отримували право на самоврядування. Однак, коли міщани переступали межі, що їм визначала королівська влада, або коли їхні вимоги ставали занадто радикальними чи загрозливими для стабільності держави, королі могли жорстоко придушувати такі рухи. Незважаючи на королівську підтримку розвитку самоврядування в містах, монархи залишали за собою остаточний контроль над будь-яким процесом, який міг зашкодити їхній владі [13, с. 77].

У період XI–XIII століть міста в Європі все частіше отримували автономії від феодальних сеньйорів, використовуючи збройну боротьбу або викуп, щоб вирвати себе з-під їхнього впливу. В подальшому їх статус визначався відповідними міськими хартіями та тісно переплітався із міськими асоціаціями, цехами, гільдіями, які починають обмежувати доступ для отримання міщанства. Відтак, встановлюються чіткі способи набуття статусу міщанина: народження від батьків-міщан, шлюб з міщанином або міщанкою, тривале проживання у місті, а також офіційне надання громадянства міською владою. Визначені правила і процедури підкреслювали значення міського співтовариства та його відмінності від інших суспільних груп, а також відігравали роль у формуванні міської ідентичності та самоуправління [13, с. 78].

Посилення селянської міграції до міста пояснювалося тим, що обов'язки міщан у феодальній системі були значно легшими порівняно з сільськими. Городяни, на відміну від селян, були звільнені від примусових робіт, таких як панщина та інших форм особистої залежності. На них не поширювалися ганебні правила «першої шлюбної ночі» та «мертвої руки» (право феодала на спадок померлого), яким підкорювалися «серви» – залежне сільське населення [13, с. 15–22].

Міське населення, хоча й залишалося частиною феодальної системи, мало більшу юридичну та економічну автономію. Судові виплати, мита, штрафи та інші платежі встановлювалися не на розсуд пана, а були зафіксовані міськими хартіями, що сприяло зменшенню свавілля феодалів і підвищенню передбачуваності для міщан.

Одночасно з визначенням правового статусу міщанства стали формуватися корпоративно-станові структури, такі як цехи та гільдії, що мали значний вплив на місцеву економіку та управління. Цехи об'єднували представників однієї професії, регулюючи виробництво, торгівлю, а також стандарти якості продукції. Гільдії відігравали ключову роль у розвитку торгівлі в місті, сприяючи його економічному розвитку, посиленню автономії. Як результат міста, що знаходилися на перехресті важливих торгових шляхів, ставали торговими вузлами, сприяючи становленню регіональних та континентальних торгових мереж. До-прикладу, два важливих торгових перехрестя в Європі були Шампань у Франції, де проводилися великі ярмарки, та міста Ганзейського союзу. Таким чином, внутрішня міграція населення, бажання селян позбутися феодальних пут та отримати можливість покращити своє матеріальне становище, стали основою для зародження середньовічних міст. Такий процес мав місце не лише у Франції. Означені тенденції спостерігалися і в Священній Римській імперії (згодом відомій як Німеччина), проте із своїми особливостями, адже там міста мали своїх засновників і їхній правовий статус визначався саме ними. Так, імперські міста були засновані імператорами та мали унікальний статус, оскільки підпорядковувались безпосередньо йому. Саме глава держави у відповідних привілеях визначав митні, торговельні тарифи, юрисдикцію судових рішень, і, навіть, деякі військові питання. Такі привілеї дозволяли містам розвиватися, а також слугували інструментом імператорського контролю над регіонами, обмежуючи владу місцевих феодалів. Серед найвідоміших міст слід назвати Нюрнберг, Франкфурт-на-Майні, Дортмунд [13, с. 145].

Друга категорія міст – це крайові. Їх засновували правителі різних земель чи регіонів. Такі міста зазвичай були адміністративними центрами земель, а також впливали на економічний розвиток регіону. До-прикладу: Відень, Дрезден [13, с. 146].

Третю категорію склали єпископські міста, які засновувалися та перебували під управлінням єпископів. Як правило, такі міста виникали навколо соборів або важливих релігійних центрів і поступово набирали економічної і політичної сили. Через своє економічне зростання і збільшення населення, багато з цих міст почали прагнути більшої автономії від релігійної влади. Прецедент був створений у 967 р., коли Магдебурзькому єпископу Адальберту собор католицької церкви пожалував статус архієпископа та передав в управління сусідні єпархії: Бранденбург, Гавельберг, Мейсен, Цайц і Мерзебург. У знак пошани імператор Священної Римської імперії Оттон I надав архієпископу привілей на управління означеними територіями, натомість заповів знайти власне місце спочинку в Магдебурзькому соборі. Його наступник – син Оттон II підтвердив батьківські привілеї та у 975 р. надав магдебурзьким купцям свободу від митних зборів та звільнив їх від сплати будь-яких податків на користь імперської казни [14].

Наступний управитель Магдебурга архієпископ Віхман з метою розбудови міста 1188 р. ухвалив статут, за яким змінювалася система оподаткування для міщан. Вони звільнялися від численних натуральних повинностей, натомість сплачували один грошовий податок з чітко визначеним розміром. Платникам такого податку дозволялося вибирати міські органи влади – війта, магістрат, створювати ремісничі, купецькі об'єднання – цехи та гільдії. До них мали право входити міщани чоловічої статі із числа ремісників та купців [15, с. 9–21]. Така практика принесла значні успіхи у напрямку розбудови міста. Формування місцевого бюджету дозволяло ремонтувати дороги, покращувати інфраструктуру, а зрозумілі і вигідні податки приваблювали купців. Швидкий та успішний розвиток м. Магдебур не залишився не поміченим. Як результат, значна кіль-

кість німецьких міст, а саме Кельн, Страсбург, Вюрцбург, Аугсбург запозичили означений досвід, що сприяло формуванню нової нормативної системи міського права – магдебурзьке право. Вона знайшла своє відображення у німецьких середньовічних збірках правових норм під назвою: «Саксонське Зерцало», «Швабське зерцало». Державна влада не заперечувала та сприяла розвитку такій формі самоврядування. Як результат, міста зміцнювали власне економічне становище, розвивалися, зводили оборонні споруди, фортеці тощо [16, с. 9–12].

Формування нової правової системи міського управління, яка визначала правовий статус міщан, їхні права та обов'язки усе більше приваблювала нових жителів, які системно емігрували із сільських територій до міста. Однак, цей шлях був не простий. Звільнитися від феодальної залежності можна було лише шляхом викупу або простої втечі. Вважалося, що невільна людина, яка втекла від пана та певний термін прожила у місті, а саме рік і один день, ставала вільною. У міських німецьких статутах закріплювалася норма звичаєвого права: «*Stadtluft macht frei*», тобто «міське повітря звільняє» [17]. Така норма захищала новоприбулих емігрантів від влади феодала та заохочувала прибуття нової робочої сили для зростання міського населення.

Як результат селяни ще інтенсивніше мігрували до міст у пошуках роботи та кращих умов життя. У містах вони могли заробляти більше, ніж працюючи на землі, а також мали доступ до різноманітних форм політичної участі, через формування міських громад. Загалом можна стверджувати, що саме завдяки внутрішньо-міграційним процесам у Європі від села до міста стало можливим зародження та розвиток останніх, а формування і утвердження магдебурзького права, де закріплювався статус міщанина, його правомочності та можливість звільнення від феодальних пут, усіляко стимулювали такі міграційні процеси, з часом перетворивши міщан на основну силу революційних процесів, які сформують європейські держави Нового часу.

Друга тенденція, яка простежується в період Високого Середньовіччя, була

пов'язана із розвитком світових релігій, які надали міграційним процесам нового змісту та характеру. Релігія стала важливим чинником, який впливав на причини та напрямки міграцій. Поширення християнства є яскравим прикладом релігійно мотивованих міграцій, які підтримувалися державою та церквою. Крім того, релігійні чинники мали і зворотній бік. Так, переслідування за релігійними мотивами змушували цілі спільноти залишати рідні землі та шукати притулок у більш толерантних країнах. Таким чином, релігійні причини почали відігравати ключову роль у міграційних процесах, змінюючи їхній характер та напрямки. Цей багатовимірний процес, який розпочався з елементарної боротьби за виживання, переріс у складний механізм переселення цілих груп, який був зумовлений не лише економічними та військовими причинами, але й релігійними та культурними.

Одним із перших проявів міграції під релігійним гаслом стали хрестові походи. Вони відбувалися у проміжку між XI та XIII століттями та значно вплинули на рух населення між Західною Європою та Близьким Сходом. Багато європейців вирушили на Схід, сподіваючись на завоювання земель та розширення християнської території. Загалом було здійснено вісім хрестових походів та утворено декілька держав, серед яких Королівство Єрусалиму. Хрестові походи активно підтримувалися і стимулювалися католицькою церквою, яка видавала догмати про прощення гріхів для хрестоносців, які готові в бою загинути за насадження католицької віри і відвоювання у мусульман священного для християн міста Єрусалиму [18]. Однак, до XIII століття, після низки військових поразок, більшість з цих територій була втрачена і багато хрестоносців повернулися до Європи. Разом з тим, такі походи не тільки спричинили значні зміни в демографії та соціальних структурах обох регіонів, але й вплинули на культурні та економічні обміни між Європою та Близьким Сходом. Хрестові походи мали свій зворотній бік – початок мусульманізації Європи, яка розпочалася із розширенням території Османської імперії над усіма державами на південь від Дунаю [19].

Перемога Іспанської монархії над Гранадським еміратом у кінці XV століття змусила місцевих мусульман стати підданими католицької корони. Незважаючи на підписання ряду міждержавних угод, де гарантувалися права мусульманського населення на недоторканість особи, майна, релігійні права, 11 грудня 1502 року іспанським королем було видано наказ, за яким усі мусульмани Гранади або приймають католицизм, або залишають територію держави [20, с. 161]. Через декілька років подібні заходи були проведені і в інших провінціях. Звісно, частина мусульман приймала католицьке хрещення, залишаючись при цьому таємно сповідувати іслам, однак такі дії переслідувалися державною владою. Зрештою, 1609 р. король Іспанії видав наказ про вигнання з країни мусульман і євреїв, які не прийняли християнської віри. Як результат, до Північної Африки емігрувало більше 500 тисяч осіб [20, с. 161]. Отже, релігійні причини, подекуди, ставали основою для проведення агресивної міграційної політики, що проявлялася у здійсненні примусової депортації іновірців.

Висновки. Таким чином, в період розвиненого Середньовіччя міграційні процеси характеризувалися двома чинниками, які виникли внаслідок формування цілісної державної політики. Перша полягала у наділенні міст спеціальним правовим статусом, який включав право на самоврядування та стимулюванні міграції селян до міст, шляхом надання їм звільнення від феодалних повинностей, можливостей для початку торговельної справи, шляхом встановлення чітких податків, зборів, митних платежів тощо та доступу до управління містом. Означені дії державної влади заклали підвалини для стрімкого розвитку великих європейських містечок, що стали релігійними, торговельними, культурними центрами, а також формування нової правової системи міського права, яка отримала назву «магдебурзьке право». Друга – це релігійний фактор, який посилювався в Європі разом із апогеєм зміцнення католицької церкви та бажанням повернути військовим шляхом місто Єрусалим. З цією метою державною та церковною владою була відпрацьована

спільна концепція хрестових походів, у процесі яких відбувалися і переміщення населення. Однак, їх успіх мав тимчасовий характер, натомість потягнув за собою інші наслідки – релігійні конфлікти через мусульманізацію Європи внаслідок захоплення континенту Османською імперією, яка на завойованих територіях сприяла міграції населення із Азії до Європи.

Список використаної літератури:

1. Halsall Guy The Barbarian invasions. In Paul Fouracre. *The New Cambridge Medieval History*, Cambridge University Press. 2006. Vol. 1: P. 500–700.
2. Wolfram Herwig. *Die Goten. Von den Anfängen bis zur Mitte des sechsten Jahrhunderts*. München: C. H. Beck. 2001. 596 p.
3. Dumville, David *Histories and pseudo-histories of the insular Middle Ages*. Aldershot, Hampshire: Variorum. 1990. https://codecs.vanhamel.nl/Dumville_1990
4. Zbigniew Kobyliński. «The Slavs» in Paul Fouracre. *The New Cambridge Medieval History*. 2005. P. 530–537.
5. Noel Malcolm's *Kosovo, a short history*. Macmilan, London, 1998. P. 22–40
6. Fine John Van Antwerp *The Early Medieval Balkans*, University of Michigan Press. 1983. P. 31.
7. Ringmar Erik. *The Muslim Caliphates. History of International Relations*. 2020. P. 73–100.
8. Hassan, Mona. «Conceptualizing the Caliphate, 632–1517. *Longing for the Lost Caliphate: A Transregional History*, Princeton University Press, 2016. P. 98–141.
9. McEvoy, B.; Edwards, C. J.. «Heredity – Human migration: Reappraising the Viking Image». *Heredity*. 2005. № 95 (2). P. 111–112.
10. Ходоренко А. За сотні років до Колумба. Археологи знайшли найдавніші свідчення присутності вікінгів в Америці. *New voice*. 2021. URL: <https://techno.nv.ua/ukr/popscience/vikingi-v-americi-50190522.html>
11. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час): навчальний посібник / за ред. Б. Й. Тищика. Львів: Світ, 2006. 696 с.
12. Encyclopedia.com articles about bourgeoisie. URL: <https://www.encyclopedia.com/social-sciences-and-law/sociology-and-social-reform/sociology-general-terms-and-concepts/bourgeoisie>
13. Jörg Wettlaufe. *Das Herrenrecht der ersten Nacht Hochzeit, Herrschaft und Heiratszins im Mittelalter und in der frühen Neuzeit*. Campus Verlag Frankfurt/New York. 431 p. URL: https://www.heimatgilde-frohsinn.de/_downloads/Wettlaufer_Herrenrecht.pdf
14. Magdeburg, Landeshauptstadt. *Geschichte – Touristische Informationen über Magdeburg*: <https://www.magdeburg-tourist.de/Start/Tourismus-Freizeit/Magdeburg-entdecken/Geschichte/index.php?NavID=115.4&object=tx%7C115.7.1&La=1>
15. Akta grodzkie i ziemskie z czasow Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardynskiego we Lwowie w skutek fundacyi / sp. Alexandra hr. Stadnickiego. – Lwow : Galicyjskiego wydziału krajowego, 1868. – Т. 1. – 188 p.
16. Кобилецький М. Магдебурзьке право в Україні. Вроцлавсько-Львівський юридичний збірник. Львів, 2019. №10. С. 9–21.
17. Heinrich Mitteis. *Über den Rechtsgrund des Satzes «Stadtluft macht frei»*. Böhlau, 1952. 358 p.
18. Nicolle, David. *The Third Crusade 1191: Richard the Lionheart and the Battle for Jerusalem*. Osprey Campaign. 161. Oxford: Osprey. 2005. 96 p.
19. Sugar Peter Chapter. *The Early History and the Establishment of the Ottomans in Europe*. Southeastern Europe Under Ottoman Rule, 1354–1804. Reprint. University of Washington Press. 1977 URL: <https://web.archive.org/web/20080509053848/http://coursesa.matrix.msu.edu/~fisher/hst373/readings/sugar.html>
20. Тимошук О. О. Релігійні депортації в Іспанії кінця XVI–XVII століть. Міграційні процеси в Україні і світі: історико-юридичні аспекти. Матеріали XIV Міжнародної історико-правової конференції. 4–7 вересня 2005 року, м. Балаклава / ред. кол. О. В. Тимошук, Д. В. Велігодський, О. Н. Ярмиш, І. Б. Усенко та ін. Сімферополь: ДіАйПі, 2005. 430 с.

Derevianko A. Genesis of state migration policy of foreign countries in the Middle ages

The article analyses the genesis of the state migration policy of foreign countries during the Middle Ages. The consequences of the "great migration of peoples", which formed the political map of Medieval Europe, are traced. It was established that military conflicts and disease epidemics did not prevent the growth of the population of Europe, which affected internal migration processes, the result of which was the formation of cities.

It is argued that it was thanks to the internal migration processes in Europe from the village to the city that the origin and development of the latter became possible, and the formation and approval of the Magdeburg law, which fixed the status of the burgher, his powers and the possibility of liberation from feudal bonds, in every way stimulated such migration processes, over time, turning the burghers into the main force of the revolutionary processes that will form the European states of the New Age. The religious factor that influenced the migration policy of states is singled out.

It was concluded that during the developed Middle Ages migration processes were characterized by two factors that arose as a result of the formation of a coherent state policy. The first was to give cities a special legal status, which included the right to self-government, and to stimulate the migration of peasants to the cities, by giving them exemption from feudal obligations, the opportunity to start trade, by establishing clear taxes, fees, customs payments, etc., and access to administration the city. These actions of the state authorities laid the foundations for the rapid development of large European towns, which became religious, trade, and cultural centers, as well as the formation of a new legal system of urban law, which was called "Magdeburg law." The second is a religious factor that intensified in Europe along with the apogee of the strengthening of the Catholic Church and the desire to return Jerusalem by military means. For this purpose, the state and church authorities worked out a common concept of crusades, during which the population was displaced. However, their success was of a temporary nature, instead it entailed other consequences – the Muslimization of Europe and the seizure of the continent by the Ottoman Empire, which established its own administration on the conquered territories, opened trade points, thus ensuring the possibility of population migration from Asia to Europe.

Key words: migration, migration law, history of law, state policy, migration policy, the Middle Ages, Magdeburg law.